

GODINA 2006. - EUROPSKA GODINA MLADIH RADNIKA

UVOD

Agenciju za zaštitu na radu u Bilbao osnovala je Europska unija 1996. sa svrhom da prikuplja, analizira i posreduje informacije s područja zaštite na radu. U sklopu svojeg rada Agencija prikuplja i analizira nove znanstvene spoznaje, statističke podatke kao i preventivne mjere na ovom području bilo da ih provode pojedine zemlje članice ili pojedine tvrtke. Ujedno promiče dobru praksu u provedbi zaštite na radu unutar zemalja članica Unije.

Osim navedenog, postoje dva vrlo značajna oblika djelovanja Agencije. To je, prije svega, otvorena mrežna stranica Agencije povezana s odgovarajućim mrežnim stranicama zemalja članica na njihovim nacionalnim jezicima. U tijeku su razgovori o pružanju pomoći zemljama kandidatkinjama Hrvatskoj i Turskoj na uspostavi takvih stranica, što bi moglo znatno utjecati na bolje informiranje naše stručne javnosti, ali i svih čimbenika koji djeluju na ovome području.

Drugi vrlo značajni oblik djelovanja Agencije je organiziranje godišnjih akcija za pojedina područja zaštite na radu koje završavaju zaključnom svečanošću te dodjelom odgovarajućih nagrada u mjesecu listopadu svake godine. Od 2000. godine do danas takve akcije bavile su se područjima vezano za bolesti mišično-koštanog sustava, ozljede na radu, stres na radnom mjestu, opasne radne tvari, a prošle godine rizici vezano za izlaganje radnika buci. Ova je godina posvećena zaštiti mladih. Kako se akcija provodi i koja će biti težišta akcije predstavljeno je u ovome članku.

EUROPSKA GODINA MLADIH RADNIKA

Ovogodišnji Europski tjedan zaštite na radu posvećen je mladim radnicima kako bi se zajamčio siguran i zdrav početak njihovog radnog vijeka.

Akciju **“Siguran početak”** podupiru sve zemlje članice i kandidatkinje za članstvo u EU, zemlje EFTA-e, austrijsko i finsko predsjedništvo s EU-om, Europski parlament, Europska komisija, te Europsko socijalno partnerstvo.

Kampanje tijekom europskog tjedna usredotočene su na promicanje poboljšanja prevencije na razini radnog mjesta uključivanjem svih kojih se problemi zaštite na radu tiču. Ovogodišnja akcija, osim toga, potiče aktivnosti u školama, na fakultetima i u široj obrazovnoj javnosti i promiče ovu temu u državnim tijelima nadležnima za obrazovnu politiku. Europska agencija za zaštitu na radu (OSHA) već je imala nekoliko projekata za snažnije uključivanje zaštite na radu u obrazovanje i ova akcija temelji se na tim iskustvima.

AKCIJA **“SIGURAN POČETAK”**

Akcija **“Siguran početak”** sastoji se od dva različita dijela:

- *Na radnom mjestu:*
 - mladi radnici – jačanje svijesti o rizicima pri radu, te o tome što činiti prilikom stupanja na novo radno mjesto

- poslodavci – osiguravanje sigurnog i prikladnog radnog mjesta, poduke i nadzora, kao i svijest o tome za što se treba pobrinuti prilikom stupanja mladih radnika na radno mjesto
- *U obrazovnoj javnosti:*
 - škole i fakulteti – promicanje svijesti o opasnostima i zaštiti na radu kao sastavnome dijelu obrazovnog procesa – pripremanje mladih za njihov prvi radni dan i za njihove dužnosti u pogledu zaštite na radu tijekom njihovog radnog vijeka
 - mladeške organizacije – promicanje svijesti o opasnostima te o njihovom sprečavanju kao sastavnim dijelovima njihovih aktivnosti – pripremanje mladih ljudi za svijet rada
 - ustanove za stručno obrazovanje – promicanje svijesti o opasnostima i zaštiti na radu kao sastavnome dijelu poduke – pripremanje mladih ljudi za svijet rada
 - državna tijela nadležna za obrazovnu politiku – promicanje snažnijeg uključivanja zaštite na radu u obrazovni proces, kao i u politiku zapošljavanja mladih.

Postoji potreba za "jačanjem svijesti" i učenjem od rane dobi – poduka o opasnostima i kultura prevencije ključni su činitelji za održavanje i poboljšavanje kvalitete rada. To obuhvaća snažnije uključivanje zaštite na radu u mjere za zapošljavanje mladih, otvaranje novih radnih mjesta, te njihovu poduku za poslove koje će obavljati, kao i u nastavu na školama, fakultetima i tijekom stručnog osposobljavanja. Učenje i poduka o zaštiti prije početka radnog vijeka sastavni je dio pripreme mladih za svijet rada, kao i dio politike cjeloživotnog obrazovanja.

Kampanje u sklopu akcije "Siguran početak" obuhvaćaju:

- informativne materijale na svim službenim jezicima zemalja članica EU-a
- plakate i letke za skretanje pozornosti
- višejezične mrežne stranice

- novi videonatječaj za europskog mladog filmaša godine
- europske nagrade za dobru praksu kao priznanje poduzećima ili ustanovama (uključujući tu i škole, fakultete i ustanove za stručno osposobljavanje) koje su dale izniman i inovativan doprinos sigurnom početku radnog vijeka mladih radnika ili promicanju jačanja svijesti i prevencije u poduzećima i obrazovnim ustanovama
- posebne manifestacije i aktivnosti diljem Europe kako bi ključne poruke akcije svuda zaživjele – kako u javnom tako i u privatnom sektoru, kako u velikim organizacijama tako i u malima, na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. U prethodnim akcijama bilo je na tisuće manifestacija, od kojih je brojne koordinirala OSHA-ina mreža nacionalnih žarišnih točaka u 25 zemalja članica.

Težište za Europski tjedan ZAŠTITE NA RADU 2006.:

- mladi radnici trebaju biti svjesni opasnosti na radu i što im je činiti prilikom stupanja na radno mjesto
- poslodavci trebaju biti svjesni što valja činiti prilikom stupanja mladih radnika na radno mjesto i toga se držati
- poduka o opasnostima i zaštiti na radu prilikom stručnog osposobljavanja – pripremanje za prvi radni dan
- potpora Lisabonskoj strategiji, posebice Paktu za mlade.

Cilj akcije je poticanje sljedećeg:

- Mladi:
 - mladi trebaju biti informirani i osposobljeni građani
 - svi mladi radnici trebaju biti svjesni i razumjeti osnovne probleme zaštite na radu, njihovu važnost, svoja prava i obveze te gdje mogu dobiti pomoć i informacije

- svi mladi radnici trebaju dobiti potrebnu poduku o zaštiti na radu – na radnom mjestu, pri stručnom osposobljavanju itd.
- Poslodavci i osobe koje obavljaju nadzor:
 - poslodavci trebaju stvarati kvalitetna radna mjesta za mlade radnike i trebaju biti svjesni prednosti koje to donosi pri zapošljavanju i zadržavanju radne snage
 - poslodavci i osobe koje provode nadzor trebaju biti svjesni opasnosti za mlade radnike, kako one nastaju i što trebaju činiti
 - poslodavci se trebaju adekvatno pobrinuti za mlade radnike pri procjenama opasnosti, poduzeti potrebne dodatne mjere za njihovu zaštitu – adekvatno raspoređivanje poslova s obzirom na njihovo (ograničeno) iskustvo i vještine; informiranje, nadzor itd.
 - poslodavci se trebaju pobrinuti da svi mladi i novi radnici pohađaju poduku za uvođenje u posao te početni nadzor – što je prilika za primjenu inovativnih metoda, kao npr. povezivanje mladog radnika sa starijim mentorom
- Djelotvornije i snažnije uključivanje ZAŠTITE NA RADU u obrazovanje:
 - učenici nakon završenog školovanja trebaju biti svjesni i razumjeti osnovne probleme zaštite na radu, njihovu važnost i svoja prava i obveze
 - studenti sveučilišta i strukovnih učilišta, uključujući i studente ekonomije i visokih strukovnih studija, trebaju pohađati odgovarajuću poduku o zaštiti na radu kao dio svojeg studija
 - zaštita na radu treba biti sastavni dio pripreme i organiziranja programa učeničke prakse uz strukovno obrazovanje
 - tijela nadležna za obrazovnu politiku, politiku zapošljavanja i politiku zaštite na radu trebaju surađivati na uključivanju zaštite na radu u navedenim područjima
- Posrednici koji rade s mladima:
 - programi i centri za zapošljavanje mladih trebaju osigurati potrebne informacije o zaštiti na radu svojim klijentima – kako mladim radnicima, tako i poslodavcima
 - mladi koji se još školuju trebaju dobiti obavijesti o zaštiti na radu prije početka svoje prakse ili nalaženja posla
 - djelotvorna suradnja između tijela koja posreduju pri zapošljavanju, tijela nadležnih za zaštitu na radu, te tijela nadležnih za obrazovanje kako bi osigurali da je zaštita na radu formalni dio planiranja i organiziranja učeničke prakse
- Nadležna tijela - područje zapošljavanja:
 - uključivanje stvaranja kvalitetnih radnih mjesta za mlade u strategije zapošljavanja, uključujući tu i pitanja zaštite na radu
 - mjere kako bi se osiguralo da mladi budu informirani i osposobljeni građani u pogledu zaštite na radu
- Nadležna tijela - područje obrazovanja:
 - mjere kako bi se osiguralo da poduka o opasnostima pri radu bude dio nastavnog programa svakog djeteta
 - mjere kako bi se osiguralo da struke u kojima su opasnosti na radu značajne steknu odgovarajuću poduku u upravljanju rizicima
 - promicanje snažnijeg uključivanja zaštite na radu u politiku i mjere zapošljavanja mladih.

Akcija Europski tjedan zaštite na radu imat će svoj vrhunac u listopadu ove godine. Upravo je sada prilika da se pobrinemo da mladi sigurno i zdravo započnu svoj radni vijek i da pridonese promicanju veće svijesti o opasnostima i njihovoj prevenciji u poduzećima, školama i fakultetima svojim sudjelovanjem u Europskom tjednu zaštite na radu.

Sve ustanove za zaštitu na radu, tijela iz javnog i privatnog sektora, poduzeća – uključujući i mala i srednja – na razini radnog mjesta, sindikati i

povjerenici zaštite na radu, menadžeri, osobe koje obavljaju nadzor, sami radnici, obrazovna javnost – škole, fakulteti i druge ustanove za poduku, mladeške organizacije, tijela nadležna za učeničku praksu – svi su pozvani da organiziraju svoje vlastite aktivnosti tijekom toga tjedna.

“Siguran početak” sjajna je prilika da se sudjeluje u akciji prevencije nesreća i profesionalnih bolesti, akciji zaštite mladih i brige da sigurno započnu svoj radni vijek.

“*Siguran početak*” posvećen je zaštiti mladih na radu. Mladi radnici imaju veće stope nesreća na radu od starijih radnika iz više razloga, među ostalim, zbog nedovoljne poduke, nedostatka iskustva i manjka svijesti o zaštite na radu; njihove nepotpune razvijenosti, kako fizičke tako i psihičke; vrste i uvjeta poslova na kojima se zapošljavaju.

To nosi posljedice za same mlade radnike, za njihove poslodavce, osobe koje provode nadzor i nadležna tijela, za ljude koji se bave zaštitom na radu, obrazovanjem, kao i za nadležne za kreiranje politike na tim područjima. O tome govore i ovi podaci:

- U 25 zemalja članica EU-a ima 75 milijuna mladih ljudi. Treba ih pripremiti za njihov posao iz perspektive zaštite na radu prije nego počnu raditi – poduka u školi i pri stručnom osposobljavanju o opasnostima na radu. Kad počnu raditi, trebaju im sigurna i zdrava radna mjesta, poduka i nadzor.
- Razloge za zabrinutost odražavaju i statistike EU-a. Izvještaji *Eurostata* govore da se radno iskustvo povećava s dobi, da dob općenito utječe na riskantno ponašanje i da se to odražava u stopi nesreća na radu.
- Prema europskim statistikama, stopa nesreća na radu bez smrtnog slučaja najmanje je 50% viša među radnicima od 18 do 24 godine nego u bilo kojoj drugoj dobnoj skupini.
- Stopa nesreća na radu bez smrtnog slučaja među mladim radnicima se povećava.
- Mnogi zdravstveni problemi vezani uz rad po prirodi su kumulativni. Njihova stopa kod mladih radnika možda nije visoka. No, jednako je važno obraćati pozornost na

kumulativne opasnosti za zdravlje kao i na opasnosti od nesreća kako bi se smanjila mogućnost da mladi radnici kasnije u životu imaju problema s profesionalnim bolestima.

- Mladi mogu biti osjetljiviji od starijih radnika na izloženost opasnostima za zdravlje. Osim toga, mogu biti predmet uznemiravanja i zastrašivanja kolega zbog svojeg niskog ranga ili zbog toga što su novopridošli.
- Inženjeri, menadžeri i radnici sutrašnjice trebaju dobro temeljno znanje o aspektima zaštite na radu svojeg budućeg zanimanja.

Loša provedba zaštite na radu mladih radnika u praksi - primjeri

Šesnaestogodišnji radnik slomio je obje noge na svoj prvi radni dan, manje od dva sata nakon početka radnog vremena, prilikom pada s platforme 18-tonskog kamiona za odvoz otpada i nakon što ga je kamion vukao pod sobom. Vozio se na vanjskom dijelu vozila jer u kabini nije bilo dovoljno mjesta i za njega i za tri druga radnika. Svi radnici zaposleni su preko agencije. Sigurnosna procedura je postojala, no sustav za osiguranje njezine provedbe nije bio adekvatan. Poseban problem bio je nedostatak nadzora i manjak poduke.

Izvor: *Health and Safety Practitioner, studeni 2004, Velika Britanija*

Sedamnaestogodišnja djevojka ostala je bez dijela prsta samo sat vremena nakon nastupanja na sezonski posao preko uskršnjih praznika. Dio srednjeg prsta lijeve ruke morao je biti amputiran nakon što joj je stroj u pekari u kojoj je radila prigniječio prste.

Izvor: <http://www.youngworker.co.uk/weoc/cfinger.html>

Osamnaestogodišnji automehaničarski naučnik umro je četiri dana nakon što se zapalio u požaru. Pomagao je svojem šefu isprazniti mješavinu nafte i dizelskog goriva iz kante za smeće u cisternu za otpad na dvorištu radionice. Potom je nafta eksplodirala. Bio je na praksi i ovisio je o brizi koju su o njemu bili dužni voditi njegov šef i vlasnik radionice. Njihov stav je bio da je zaštita na radu stvar zdravog razuma, prepuštena iskustvu radnika.

Izvor: <http://www.hse.gov.uk/pres/2005/e5020.htm>

KONTEKST POLITIKE EU-a

- **Europski pakt za mlade** prihvaćen je na proljetnom sastanku na vrhu Europskog vijeća 2005. kao dio njegove 'inicijative za oživljavanje Lisabonske strategije'. Stvaranje kvalitetnih radnih mjesta u cilju poticanja zapošljavanja ključni je dio strategije. Dobra zaštita na radu također je dio programa za stvaranje kvalitetnih radnih mjesta za mlade. Poduka i osposobljavanje o zaštiti na radu prije početka radnog vijeka dio su pripreme mladih za rad. Zaštita na radu, osim toga, treba biti dijelom programa cjeloživotnog obrazovanja.
- **Strategija zaštite na radu EZ 2002.-2006.** ističe potrebu za 'jačanjem svijesti i podukom od rane dobi' i da su obrazovanje i kultura prevencije ključni čimbenici za održavanje i poboljšavanje kvalitete rada.
- **Priopćenje Europske komisije o primjeni u praksi Okvirne direktive EU-a o zaštiti na radu** i prvih pet direktiva-'kćeri' također je ustanovilo da se radnici kod kojih je povećana opasnost za zdravlje mogu naći među mladim radnicima, radnicima na privremenom radu i nekvalificiranim radnicima. Zaključuje se da ti rezultati jasno ističu važnost da se težište stavi na kvalitetu rada kao mjeru u sklopu strategije socijalne politike EU-a.
- **Snažnije uključivanje zaštite na radu** u druga područja politike EU-a jedan je od ciljeva Strategije zaštite na radu 2002.-2006. To obuhvaća mjere koje se tiču zapošljavanja mladih, otvaranja novih radnih mjesta, njihove poduke za poslove koje će obavljati, te nastave u školama, fakultetima i pri stručnom osposobljavanju.
- **Europsku inicijativu** za promicanje zdravlja kod mladeži i djece pokreće ove godine Europska komisija.

Mladi radnici kao čimbenik

Kod mladih radnika manja je vjerojatnost da prepoznaju opasnosti od nesreće ili profesionalne

bolesti od starijih radnika zbog niza razloga. Ako prepoznaju opasnosti, manja je vjerojatnost da će poduzeti potrebne korake, i tjelesno ili psihički manje su dorasli obavljanju nekih poslova.

Čimbenici uključuju:

- nedostatak svijesti o opasnostima za zdravlje na radu
- nedostatak iskustva i neupućenost u poslove koje izvršavaju i svoje radno okruženje
- manjak vještina, odnosno poduke za radno mjesto na kojem rade
- nedostatak tjelesne i duševne zrelosti
- prihvaćanje poslova koji nadilaze njihove sposobnosti
- manjak informacija i poduke o zaštiti na radu
- nedostatak svijesti o dužnostima poslodavca, te njihovim vlastitim pravima i dužnostima
- nedovoljno obraćanje pozornosti zaštiti na radu i riskantno ponašanje kod nekih mladih radnika
- nedostatak samopouzdanja za ukazivanje na probleme u vezi sa *zaštitom na radu*.

Poslodavci kao čimbenik

Čimbenici obuhvaćaju:

- manjak svijesti da mladi imaju manje iskustva, vještina i poduke o zaštiti na radu i o poslovima koje obavljaju
- raspoređivanje mladih radnika na poslove koji nadilaze njihove sposobnosti
- nedavanje adekvatnih informacija, uputa i poduke
- neosiguravanje adekvatnog nadzora na radnom mjestu – kod mladih postoji veća potreba za nadzorom nego kod starijih radnika
- neuzimanje u obzir problematike mladih radnika tijekom procjene opasnosti
- nedovoljno dobro procjenjivanje prikladnosti radnog mjesta za mladog radnika od osoba koje ih zapošljavaju.

Strukturalni čimbenici zapošljavanja

Različite okolnosti pri zapošljavanju nekih mladih radnika povezane su sa slabijom zaštitom na radu, npr.:

- ugovori o privremenom radu
- rad na pola radnog vremena
- slabo plaćena radna mjesta gdje je poduka ograničena ili je nema
- radna mjesta na kojima se često mijenjaju radnici
- nekvalificirani rad
- nizak ili nesiguran rang u hijerarhiji – stoga u slabijem položaju za ukazivanje na relevantne probleme
- niska stopa članstva u sindikatima
- rad u malim i srednjim poduzećima ili u nekim granama gdje je kultura zaštite slabija
- podložnost uznemiravanju i zastrašivanju kolega zbog svojeg niskog ranga ili zbog toga što su novopridošli.

Propisi

Direktiva EV 89/391 (12. lipnja 1989.) o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja zaštite radnika na radu obvezuje poslodavce na procjenjivanje opasnosti, donošenje mjera zaštite i skrb za informiranje i poduku. Procjena opasnosti, osim toga, mora utvrditi kategorije radnika koje su posebno u opasnosti, kao što su mladi radnici. Mladi radnici imaju obvezu poštovati mjere zaštite na radu koje su donijeli njihovi poslodavci i ispravno upotrebljavati sva sredstva koja su im pružena u tu svrhu.

Maloljetni radnici

Direktiva EV 94/33/EC (22. lipnja 1994.) o zaštiti mladih na radu odnosi se na radnike koji imaju manje od 18 godina. Direktiva uključuje odredbe u vezi s ovim:

- opće obveze poslodavca, kao što su zaštita mladih na radu, procjena opasnosti za

mlade na njihovim radnim mjestima, procjena i nadzor stanja zdravlja mladih, informiranje mladih i njihovih staratelja o mogućim opasnostima za zdravlje

- vrste poslova na kojima mladi ne smiju raditi, kao što su poslovi koji nadilaze njihove tjelesne ili duševne sposobnosti i poslovi pri kojima bi bili izloženi štetnim tvarima
- radno vrijeme, noćni rad, odmor, godišnji odmor i dopust.

U mnogim slučajevima fiziološke su opasnosti jednake i za odrasle i za mlade. No, postoje neka područja na kojima može postojati potreba za većom zaštitom mladih radnika od odraslih zbog **fizioloških razlika**, npr.:

1. poslovi na kojima ritam rada postavljaju strojevi (snaga mišića nije do kraja razvijena)

2. poslovi u atmosferi s povišenim tlakom s visokim tlakom (kosti nisu potpuno razvijene i veća opasnost od dugotrajnih oštećenja)

3. ionizirajuća zračenja (nešto veća opasnost od razvijanja raka i utjecaja na nasljednu sposobnost)

4. vibracija cijelog tijela (veća opasnost od ozljeđivanja kralježnice s obzirom da do kraja nisu razvijene kosti i miškulatura) te buka

5. izloženost opasnim tvarima – mladi su često podložniji štetnostima za zdravlje pri izloženosti opasnim tvarima, iako se posljedice mogu manifestirati tek kasnije u životu.

Posebni **fiziološki čimbenici** koji se moraju uzeti u obzir u vezi s nepotpunom razvijenošću mladih radnika među ostalim su:

1. dostupnost osobne zaštitne opreme prikladne za mlade

2. konstitucija, snaga i dohvat mladih radnika u pogledu njihove sposobnosti da rukuju strojevima (to se posebno tiče rukovanja električnim alatima

3. tjelesne mjere mladih radnika u vezi sa sigurnosnim razmacima koji služe sprečavanju pristupa zonama opasnosti.

*Fran Marović, dipl. ing.
Udruga za promicanje zaštite ljudi
u radnoj i životnoj okolini, Zagreb*